

De Huiszwaluw in ons werkgebied: tellen en beschermen

Huiszwaluw, 2 augustus 2018 | Hugo Weenen

Han Westendorp

Al lange tijd tellen leden van onze Vogelwerkgroep de Huiszwaluwen op veel plekken in ons werkgebied. Dick Jonkers heeft daar in de Korhaan geregeld over gerapporteerd. De oudste reeks (een verzameling adressen waar elk jaar wordt geteld) in Loosdrecht loopt al vanaf 1978. Andere reeksen lopen pas een paar jaar. Maar er zijn ook tellingen gestopt. In 2021 en 2022 is weer geteld.

Nadat ik van Dick Jonkers het stokje 'coördinator zwaluwenonderzoek' mocht overnemen, heb ik een hoop bijgeleerd over zwaluwen. Om inzicht te krijgen ben ik begonnen met het maken van een overzicht. Ik zette alle namen, gebieden en cijfers in spreadsheets en sprak met alle tellers om nadere toelichting van cijfers en gebieden te krijgen.

Veel jaren en veel tellers hebben veel cijfers opgeleverd, maar wat zeggen deze reeksen getallen eigenlijk?

Natuurlijk geven ze een beeld van het enthousiasme van de tellers om de nesten in de kijker te krijgen en de vogels te tellen. Daarnaast zijn de data echter ook belangrijk voor clubs als Sovon (Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland).

VWG en SOVON

Omdat de VWG de gegevens aan SOVON doorgeeft, heb ik met hen contact gezocht. Het bleek dat er wat verschillen in beider administraties waren geslopen. Na wat gepuzzel en correcties hebben we de klokken weer helemaal gelijk staan. Jammer genoeg zijn er in het verleden primaire gegevens verloren gegaan en is er jaren niet geteld. Verder zijn tellers gestopt zonder dat er iemand was om de reeks over te nemen. Daarnaast moesten we van een paar reeksen afscheid nemen omdat de resultaten te onbetrouwbaar bleken en de tellers niet meer te raadplegen waren.

Grafieken en duiding

Het werd me al snel duidelijk dat de resultaten van de tellingen letterlijk en

figuurlijk 'alle kanten opvliegen'. Net als de Huiszwaluwen zelf. In 2021 en 2022 ging het 'hier' beter en 'daar' slechter. Eigenlijk zoals elk jaar. De tabel geeft een goed beeld over de afgelopen 10 jaar (hier staan alleen de reeksen waarvan de tellingen doorlopen). Opvallend is dat de zwaluwentillen een lange 'aanlooptijd' nodig hebben voordat de Huiszwaluw ze gaat gebruiken. Dat is ook het landelijke beeld. Gelukkig zien we de bezetting en aantallen in de tillen nu langzaam toenemen.

Al met al is het lastig om aan onze lokale tellingen algemene conclusies te verbinden. En nog lastiger om vervolgens iets zinnigs te zeggen over de oorzaken van de voor- of achteruitgang. Grafiekjes laat ik dan ook achterwege. Wel geven de bevindingen van de tellers over de broedgelegenheid belangrijke aanwijzingen. Bijvoorbeeld als het gebied veranderd is of locaties verdwenen zijn. Helaas melden de tellers regelmatig het verdwijnen van broedgelegenheid door sloop, restauratie of wegsputten van nesten.

SOVON weet uit alle 'big data' wel wat trends te destilleren (zie <https://stats.sovon.nl/stats/soort/10010>). En daarom blijven we tellen en gegevens doorgeven. Belangrijk is natuurlijk elke kolonie (of meerdere kolonies in stad of dorp) jaarlijks op dezelfde wijze te tellen.

Huiszwaluw is 'kwetsbaar'

We weten dat de Huiszwaluw als 'gevoelig' op de Rode Lijst staat en 'kwetsbaar' is.

In het rapport van 2021 schrijft SOVON over de Huiszwaluw onder andere:

- De Nederlandse populatie is ten opzichte van het voorgaande jaar opnieuw achteruitgegaan (nu met 12%).
- Het broedsucces was in de afgelopen jaren juist hoog.
- De recente achteruitgang heeft wellicht te maken met de situatie in het overwinteringsgebied of tijdens de trek.

Vanaf 1975 tot 2000 is de Nederlandse populatie met zo'n 70% afgenomen. Toen volgde een licht herstel. Sindsdien is de trend stabiel maar nog steeds zorgelijk. Daarvoor zijn meerdere oorzaken denkbaar die kunnen liggen in de overwinteringsgebieden, tijdens de trek of in het broedgebied. Je kunt denken aan afnemende biotoopruimte, zandstormen, minder insecten, te natte seizoenen, te droge seizoenen, verdwijnende boerderijen en andere potentiële nestplaatsen. Als je nadenkt over de omstandigheden tijdens het verblijf in Afrika en Nederland en tijdens het heen en weer reizen, dan is het een wonder dat er nog zwaluwen zijn.

Op de vingers tellen

Als de broedgelegenheid bij ons verder achteruitgaat kunnen we op onze vingers natellen dat de broedresultaten en dus de telresultaten dat ook gaan doen. Tellers geven al aan dat de broedgelegenheden minder worden: "Boerderij gesloopt", "Huis verkocht, nesten weggespoten!" enzovoort. Veel nieuwe bewoners willen geen poep op

Huiszwaluw, 21 mei 2012 | Bert Roelofs

Kolonienaam	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ankeveen	24	30		32	31		44			
Ankeveen-2									24	58
Blaricummeent				6	12	20	40	34	23	29
Eembrugge	31	31	28	32	13	12	13	16	10	10
Eemdijk	0	2						16	22	33
Fort Kijkuit Kortenhoef								9		0
Hilversumse Meent		79	81	64	86		78	66	56	59
Huizen	29	26	14	8	16	10	8			
Kortenhoef			34	31	40	45	39			
Kortenhoef-2									14	22
Kortenhoef-Horstermeer			34	31	40					
Loenen	42	52	56	69	50	38	49	55	33	21
Loosdrecht		23	33	46	51	48		30	21	42
Muiden	212	205	198	201	197	171	144	121	100	96
Naarden Vesting	29	27	22	30	32	25	46	34	20	24
Nederhorst den Berg	37	43	31	34	30	25	28	31	26	23
Nieuwersluis			21	22	19	24	19	26	40	41
Nigtevecht	34	40	37	35	40	51	39	29	31	27
Noordpolder te Veld	16									
Polder Eemnes	151	110	121	119	137	118	145	127	110	108
's-Graveland-2									7	15
's-Graveland	34	29	21	17	16		14			
Vreeland	29	36	19	42	43	40	28	27	31	26
Zwaluwtil Nautisch Kwartier Huizen	0	0	0	3	3	3	7	12	11	9
Zwaluwtil onder A27 Huizen								0	0	0
Zwaluwtil RWZI Huizen	0	0	0	0	0	0	0	5	6	10
Zwaluwtil Surfstrandje Huizen	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0

de stoep. En dat simpele plankje onder het nest willen ze ook niet. Is hier nog wat aan te doen door de Vogelwerkgroep? Ik zou willen dat we in de VWG meer aandacht gaan geven aan bescherming. En natuurlijk niet alleen aan de Huiszwaluwen, maar ook aan andere vogels en de natuur in het algemeen. Steeds duidelijker wordt dat het hier om onze eigen leefomgeving gaat.

Beschermingsactiviteiten

Her en der hebben we zwaluwentillen staan als alternatieve nestgelegenheid. We zagen al dat we geduld moeten hebben voor er succes is, maar dat we ook optimistisch mogen zijn. Zou er nog succes te boeken zijn bij het behouden en uitbreiden van

nestgelegenheid in de gebieden waar nog veel Huiszwaluwen zijn? Is het bijvoorbeeld een idee om eigenaren van nestlocaties te vragen om structureel die nesten (al dan niet met plankje) te 'adopteren' en dat uit te breiden naar nabijgelegen woningen? Dan gaan we naast nesten tellen ook mensen bezoeken. En zijn er naast de tillen nog andere alternatieven?

Wie heeft er nog meer ideeën? En, mijn grootste en belangrijkste vraag: Wie wil hierover meedenken en meedoen?

Dank

Tot slot wil ik de tellers bedanken voor hun tijd en inzet. Hierbij genoemd: André van Soest, Dick Jonkers, Ellen de Bruin, Ricardo van Dijk, Gert Bieshaar, Marlies van der Weyden, Mieke Pieren-Olijhoek, Piet en Francis Bakker, Rob Moolenbeek, Sjef Staps, Engbert van Oort, Arda van der Lee en Wim Fokker.

En: ook nieuwe tellers zijn welkom!

Huiszwaluw, 22 juli 2010 | Wim Smeets